

Een zinvolle omweg

Uitgebreide tekst bij het gelijknamige animatiefilmpje

Wat we als middel bedenken, wordt snel een doel op zich. En als we dan alleen het middel aanpassen verandert er eigenlijk meestal niet zo gek veel, omdat de manier van denken daarachter nog dezelfde was. De samenleving verandert continu en daarom wordt het steeds belangrijker in korte tijd van vorm te kunnen veranderen en tot werkelijk betere oplossingen te komen. Maar hoe doe je dat?

Binnen organisaties hebben we heel veel vaste vormen waarmee we werken. Beschreven processen, vastomlijnde functies, werkafspraken, vergaderritmes, ons aanbod naar de klant of ons tijdschema voor de komende inspiratiedag. Die vormen zijn ooit ontstaan vanuit goede ideeën, maar sluiten soms niet aan bij wat er in de praktijk nodig is.

Zeker ook als er veranderingen in de buitenwereld hebben plaatsgevonden kan er aanleiding zijn iets nieuws te ontwikkelen. We gaan dan bijvoorbeeld werken met zelforganiserende teams, ons bestaande curriculum aanpassen of willen aan de slag met een leiderschapstraject.

We zijn dan vaak zo oplossingsgericht dat we gelijk in nieuwe oplossingen schieten. Oplossingen die vaak niet aansluiten bij wat er in de praktijk echt nodig is, omdat we in het ontwerp vaak drie belangrijke stappen vergeten:

1. een goede verkenning van het werkelijke vraagstuk;
2. het kijken door de ogen van de gebruikers;
3. het overstijgend aan de vorm vinden van een kompas voor ons eigen handelen.

Deze drie punten samen vormen de *zinvolle omweg*.

Stap 1: Op zoek naar het werkelijke vraagstuk

De eerste vraag om goed te verkennen is de vraag naar de bedoeling. Welk probleem moeten we nu echt oplossen? Waartoe doen we dit? Wat is de werkelijke opgave? En vaak beantwoorden we deze vraag wel, maar blijven we erg dicht bij het vertrouwde. De kunst is die waartoe-vraag wat vaker te stellen en even echt goed te verkennen.

Zo kan het bijvoorbeeld voor een stadsreiniging de bedoeling lijken om *de stad schoon te maken*. Maar als je dan vraagt waartoe je dat doet, blijkt het eigenlijk om *een schone stad* te gaan. En een schone stad is op haar beurt slechts een middel tot *een gelukkige stad*. En het perspectief dat je daarin kiest, laat je anders kijken naar het vraagstuk waarvoor je staat. Van *het ontwikkelen van een curriculum*, gaan we naar *goed onderwijs geven*, naar *kinderen die leren*, of zelfs naar misschien wel *gelukkige*

mensen. Of we gaan van een nieuwe beoordelingssystematiek naar mensen beoordelen, naar mensen die weten hoe ze het doen en zelfs naar mensen die zich gericht ontwikkelen om hun werk goed te kunnen doen. Met of zonder een beoordelingssystematiek of zelfs een leidinggevende die iets van ze vindt.

Het perspectief dat je daarin kiest, laat je anders kijken naar het vraagstuk waarvoor je staat.

Waartoe, waartoe, waartoe? Om tot een werkelijke andere insteek te komen. Het is dus een manier om 'out of the box' te denken. De vraag die je bij iedere volgende waartoe-vraag kunt stellen, is de vraag: wat als we dat zonder dat vorige middel zouden doen? Hoe zou geluk eruit zien zonder leren? Hoe zou leren eruit zien zonder onderwijs? Hoe zou onderwijs eruit zien zonder docenten? Of zonder curriculum? Niet omdat je dat persé zou moeten willen, maar wel omdat je vaak dán tot nieuwe inzichten komt.

Tot zo ver de eerste stap van een zinvolle omweg.

Stap 2: Op zoek naar sleutelprincipes

Als we die werkelijke opgave te pakken hebben, is er alweer die valkuil in één keer naar de oplossing te schieten. En ook hier missen we dan een enorme kans. Want het gesprek over oplossingen is vaak een gesprek vanuit ideeën en overtuigingen. Wie weet het het beste? Wie roept het hardst? Wie heeft de macht? En ook dan liggen er snel oude denkpatronen aan de basis van onze nieuwe oplossing.

Dus vóórdat we in oplossingen schieten komt er een tweede uitdaging, waarin we op zoek moeten naar de meest wezenlijke *sleutels* die maken dat de werkelijke opgave ook echt gaat lukken. Wat beweegt de ander nu echt?

Kruip in de huid van de klant, bewoner, cliënt, of die ene wijk. Bij het ontwikkelen

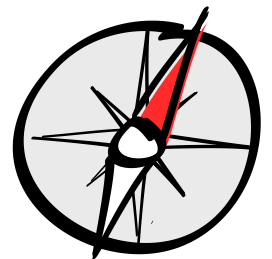
van een nieuw curriculum gaat het hier over de vraag: wat maakt dat iemand werkelijk leert? Dat zit vaak niet in het curriculum zelf, maar in de vraag in hoeverre mensen echt aan staan, honger

Wat beweegt de ander nu echt? Kruip in de huid van de klant, bewoner, cliënt, of die ene wijk.

hebben, waar het voor hen betekenisvol wordt en waar ze zelf van in beweging willen komen. Wat is de magie van een echt goede inspiratiedag, van een vergadering, van een nieuw huizenblok of van mensen die meer verantwoordelijkheid willen pakken in hun werk? Hoe lukt het je dit vanuit de ogen van de ander te bekijken en kun je dat vertalen naar een paar sleutelprincipes voordat je overgaat tot de oplossing?

Stap 3: Op zoek naar ons eigen aangrijpingspunt

En dan een derde en laatste tussenstap. Als we het eens zijn over wat cruciaal is voor het succes bij de ander, wat vraagt dat dan van ons? In ons gedrag? Wat moeten wij dan misschien wat minder doen dan we gewend zijn, en wat juist meer? Misschien wel minder les geven en meer zoeken naar de haakjes bij de ander. Misschien wel juist meer onze eigen inspiratie aanboren om ook de vlam in de ander aan te steken? Of je durven laten ontregelen als er in het hier en nu leerkansen ontstaan. Waar geloof je in? Wat maakt onderwijs tot het soort onderwijs dat mensen echt helpt naar wat de toekomst van ze vraagt? En van daaruit: *door welke bril kijk jij naar het moment?*

Ben jij van de vorm? Of is de vorm van jou?

En pas dan is het tijd om een meest geschikte oplossing te bepalen. Maar inmiddels zul je ook wel min of meer meevoelen dat het niet persé om die ene oplossing gaat.

“I’m an artist, man. Give me a tuba and I’ll get you something out of it.”

- John Lennon -

Het gaat vooral om het perspectief dat je hebt gevonden, waardoor je veel vrijer naar de vormen kunt kijken en daar ook gemakkelijker tussen kan switchen.

Zoals John Lennon ooit zei: "I'm an artist, man. Give me a tuba and I'll get you something out of it." Zolang John Lennon zich identificeert met de uitingsvorm 'Gitaar' of 'Piano' of 'Zang' kan hij in paniek raken wanneer de markt voor die instrumenten verdwijnt. Wanneer hij zichzelf

identificeert met de bron daarachter komt hij veel vrijer te staan ten opzichte van de vorm.

Waar zit jouw houvast?

Tot slot

Een zinvolle omweg, met drie stappen die we wellicht soms in ons eigen hoofd kort wel maken, maar die we heel vaak ook overslaan. Hoe beter we deze zinvolle omweg samen snappen, en doorlopen, bij allerlei onderwerpen, hoe beter we kunnen kiezen wat hier en nu werkelijk werkt.

Hoe zie je die stappen in wat jullie als organisatie in de wereld doen? En in jouw eigen functie? Bij wat er vanmiddag op de agenda staat? Of dat nieuwe project? En wat staat je dan nu te doen?

Wouter Hart | Thom Verheggen

